

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 3, 2017

Sayfa: 1842-1848

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[27-05-2017] – [11-09-2017]

Kardiyopulmoner Resüstasyon (Temel Yaşam Desteği) Eğitimi Alan Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Bilgi ve Beceri Düzeyleri: Altı Aylık İzlem Sonuçları

Arzu TUNA

Doç. Dr., Sanko Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Assoc. Prof. Dr. Sanko Uni. Faculty of Health Sciences

Orcid Id: orcid.org/0000-0001-9024-3513

arzutunam@gmail.com

İsmet ÇELEBİ, Arife SİLAHÇILAR, Handan SEZGİN, Sevinç ŞİPKİN, Cumali KARATUTLU, Aysın ŞENER, Sefa DEREKÖY
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Öz

Bu araştırma kardiyopulmoner resüstasyon (Temel Yaşam Desteği- TYD) öğrenme programının etkisini, programın başarısını, uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla planlandı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi hemşirelik, ebelik, acil yardım ve afet bölümüne bu program verildi. Verilen eğitimin altı ay sonrasında yüksek başarı puanı ve pozitif geri bildirimler alındı. Öğrencilerin uygulamaları da başarılı bulundu. Sağlık öğrencilerinin öğrenmesi için kullanılan bu yöntem, izleme- uygulama tekniğinin temellendirildi. Bu yöntem, edinilen bilginin erken ve geç dönemde akılda tutulmasında etkili oldu.

Anahtar Kelimeler: Temel Yaşam Desteği Eğitimi, Bilgi ve Beceri, Sağlık, Öğrenci, Üniversite.

Cardiopulmonary Resuscitation Education and Knowledge and Skill Levels of Students in Health School: Results of Six Months

Abstract

This study was planned in order to investigate the effects of the cardiopulmonary resuscitation training program on student motivation and to evaluate the practicability and the success of the cardiopulmonary resuscitation training program which was given nursing, midwifery and emergency aid and disaster students of the Çanakkale Onsekiz Mart University. The post-tests (6 months later) gave us high success ratios and positive feedbacks. The students stated that they had found the practical training very useful. The method used by health students to learn was based on the watch-and-practice technique. This method was effective in achieving both immediate and late retention of acquired knowledge.

Keywords: Cardiopulmonary Resuscitation Training, Knowledge and Skills, Health, Student, University.

Giriş

İnsan hayatını tehlikeye atan durumlarda müdahale edebilen bir toplum oluşturmak için etkin ilk yardım eğitimleri gerekir (Vaizoğlu ve ark 2003).

Sağlık bilimleri öğrencilerinin kazanmaları gereken en önemli ilkyardım mesleksi becerisi kardiyopulmoner resüstasyon (CPR) diğer adıyla Temel Yaşam Desteği (TYD)dir. Öğrencilerin TYD'ni en iyi düzeyde bilmesi ve uygulaması gerekir.

Sağlık alanındaki öğrencilerin beceri eğitimine önem verilmesi ve öğrencilerin bu becerileri başarmaları öğrencileri motive eder, heveslendirir ve psikolojik olarak onları mesleğe hazırlar (Bradley , Bligh 1999).

Uzmanlığını almak üzere olan doktorların TYD bilgi düzeylerinin incelendiği çalışmada %54.7 doktorun başarılı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç topluma sağlık hizmeti sunacak sağlık çalışanlarının TYD bilgilerinin güncellenmediğini ve yeterli olmadığını göstermektedir (Şener ve ark 2006).

Mezun hemşirelerin TYD bilgi düzeyi doğru olan diğer bir çalışmada; hemşirelerin eğitim öncesi %62.9, eğitimden hemen sonrası %94.1 ve altı ay sonrası %64.7 düzeyinde konuya ilişkin bilgisi olduğu, hemşire, acil tıp teknisyeni ve asistan doktorların tümünün ise eğitim öncesi %36.2, eğitimden hemen sonrası %, 79.3, eğitimden altı ay sonra %62.5 bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir. Tüm sağlık çalışanlarının altı ay sonra bilgilerinin azaldığı ortadadır, bu nedenle hizmet içi eğitimlerin tüm personele devamlı olması gerektiği belirtilmektedir (Brião Rda ve ark 2009). Ek olarak sağlık çalışanlarının bilgileri kadar TYD becerilerinin de düzenli olarak değerlendirilmesi ve güncellenmesi de gerekmektedir (Madden, 2006).

TYD eğitimi alan sağlık çalışanlarının hastayı hayatta tutmaları için gerekli olan etkin kalp masajı ve solunumun maket üzerinde demonstrasyonunu yapmaları ve eğitimden altı ve on iki ay sonra bilgi ve becerilerinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Monsieurs ve ark 2005).

TYD eğitiminde maket üzerinden demonstrasyonun yanında konu ile ilgili video gösterimi eğitim ortamının etkinliğini artırabilmektedir (Hamilton, 2005).

Başka bir çalışmada ise acil deneyimi olan hemşirelerin TYD eğitimleri tekrarlanmıştır. Bu programda hemşirelerin eğitim öncesi TYD'ne yönelik eksikleri belirlenmiş ve eğitim sırasında bu eksiklerini giderecekleri bir demonstrasyon mankeni kullanılmıştır. TYD'de kalbe yapılan basıncın derinliğinin, süresinin ve akciğerlere verilen solugun hacminin eğitim öncesine göre eğitim sonrası doğru olduğu belirlenmiştir (Preusch ve ark 2010).

Türkiye'de yapılan bir çalışmada acil serviste çalışan hemşirelerin %49.7'si önceden TYD ne yönelik eğitim almıştır, bu hemşirelerin %66.7'si

kendilerine verilen eğitimin yetersiz olduğunu, %78.3'ünün yeni kurslara gitmek istediği belirtmişlerdir (Çelik ve ark 2009).

Türkiye'de üç farklı üniversitede paramedik eğitimi gören öğrencilerin TYD bilgi düzeylerinin incelendiği araştırmada öğrencilerin başarı durumunu, cinsiyeti, medeni durumu, mezun olduğu okul... gibi sosyo-demografik verilerin etkilemediği bulunmuştur. Programdaki maket sayısı (5 ve daha fazla maket) ve ikinci sınıfta bire-bir eğitimle konunun tekrar edilmesi öğrencilerin TYD başarı durumunu etkilediği tespit edilmiştir (Ersoy ve ark 2003).

Bu çalışma, TYD eğitimlerinin sağlık çalışanlarının Temel Yaşam Desteği bilgi ve beceri düzeylerini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla yarı-deneysel olarak planlandı. Bu çalışma ile, TYD eğitimi alan sağlık çalışanlarının hastayı yaşatmaları için gerekli olan etkin kalp masajının ve solunumun maket üzerinde demonstrasyonunu yapmalarını sağlamak, eğitimden altı ay sonra bilgi ve becerilerinin değerlendirilmek amacıyla Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalına TYD maketi alınabilmesi niyetiyle bir araştırma projesi olarak gerçekleştirildi.

Yöntem

Çalışmanın yapılabilmesi için Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY) Bölümü, Ebelik Bölümü ve Hemşirelik Bölümü birinci sınıf öğrencilerine ve okul yönetimine araştırmacılar tarafından bilgi verilerek gerekli izin alındı. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 156 öğrenciye TYD eğitimi verildi. Öğrenciler 18-20 kişilik gruplar halinde 8 gruba ayrıldı. Her grup TYD bilgisini slayt gösterisi olarak dinledi ve sorular sordu; her gruba bir eğitmeni gelecek şekilde gruplar kendi içinde ikiye bölündü (9-10 kişi) ve TYD maketi üzerinden uygulama yaptı.

Altıncı ay izlemde ulaşılabilen öğrenci sayısı 144'dü. Öğrencilere TYD'ne yönelik verilecek eğitim öncesi araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu uygulandı. Anket formunda öğrencilerin sosyodemografik verileri yaş, mezun olduğu okul, daha önce TYD eğitimi alma durumu yer aldı. Öğrencilerin TYD bilgi değerlendirme formu ile TYD uygulama değerlendirme formu 2005 European Resuscitation Council (ERC) tarafından Kardiyopulmoner Resüsitasyon (CPR) ve Acil Kardiyovasküler Bakımda ortaya konulan önergelere göre oluşturuldu ve 2010 American Heart Association (AHA) CPR Rehberi (European Resuscitation Council 2005, American Heart Association- (AHA) 2010) değişiklikleri de eklenerek form güncellendi. Bu formlarda hastanın güvenliğini sağlama, yardım çağırma, dolaşımı sürdürmek için etkin kalp masajı yapma, hava yolunu açma, etkili

soluk verme yer aldı.

Her gruba eğitim verecek araştırmacının standardizasyonu için araştırmacılar kendi içlerinde eğitim planını uyguladılar. Öğrencilerin eğitiminde araştırmacılar tarafından standartize edilen sunumlar ve demonstrasyon maketi kullanıldı. TYD yetişkin, çocuk ve bebek maketleri üzerinde yapıldı. Tüm öğrenciler üçüncü ay kendi grup akranları ile bir araya getirildi ve akran desteğiyle eğitim ve maket uygulamalarını tekrarladılar. Öğrenciler eğitimden 1 hafta sonra ve altı ay sonra bilgi ve beceri yönünden değerlendirildiler. Öğrencilerin TYD becerileri araştırmacıların oluşturduğu ikili gözlemci grubu ile izlendi. Elde edilen veriler SPSS 15.0'da tekrarlı ölçümlerde varyans analizi ile değerlendirildi. Gözlemciler arası Kappa uyum testiyle belirlendi.

Bulgular

Öğrencilerin yaş ortalaması 20.07+ 2.33(min :18, max:45-1 kişi 45 yaşında) dü. Acil Tıp Teknikerliği (ATT) mezunu %15.3, düz lise %65.9 (çalışmaya başta katılıp ayrılan öğrencilerde düz lise %8.2) , anadolu lisesi %10.6 di. ATT'ler TYD eğitimini bu çalışma öncesi mezun oldukları okullarda almışlardı. TYD bilgi puanları Tablo1'deki gibidir.

Tablo 1: Öğrencilerin Temel Yaşam Desteği Bilgi Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Bölüm	Eğitim Öncesi	Eğitim sonrası	Eğitimden 6 ay sonra	f	P
Hemşirelik	25.698±10.008	83.023±1.741	82.791±1.870		
Ebelik	55.778±9.783	74.667±1.702	79.00±1.828		
AYAY	47.727±13.991	78.409±2.434	77.500±2.614		
			Bölüm	.293	.747
			Zaman	11.64 5	0.000
			Grup*zaman	2.806	0.012

Çalışmamıza sağlık meslek lisesi ATT bölümünden mezun olan öğrenciler ile normal düz liseden mezun olan öğrencilerin bilgi puanı eğitim öncesinde diğer öğrencilerden daha yüksek çıktı (p<0.05).

Yapılan analizde bölümlere göre öğrencilerin TYD bilgi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı (p=.747, p>0.05). Ancak her bölümde yer alan öğrencilerin eğitim öncesine göre eğitim sonrası ve eğitimden altı ay sonrası bilgi puanları kendi grubu içinde istatistiksel

olarak anlamlı düzeyde yükseldi ($p=.000$, $p<0.01$).

Zamana göre öğrencilerin TYD bilgi puan ortalamaları arasında farkın olduğu belirlendi ($p=.000$, $p<0.01$). Farkın hangi zamandan kaynaklandığını belirlemek için yapılan ileri analizde farkın eğitim öncesinden kaynaklandığı saptandı. Eğitim öncesi- eğitimden sonra ($p=.000$, $p<0.01$), ve eğitim öncesi- eğitimden altı ay sonra ($p=.000$, $p<0.01$) ölçümler arasında ileri düzeyde anlamlı fark saptandı.

Tüm öğrenciler eğitimden bir hafta ve altı ay sonra TYD tam olarak uyguladılar. TYD demonstrasyonlarındaki gözlemciler arası uyumun iyi düzeyde olduğu Kappa uyum testi ile belirlendi. (Kappa puanları k1:0.90, k2:0.90, k3: 0.88, k4:0.92).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Kardiyak arrest olan kişiye hızlı bir şekilde TYD yapılması ve ileri yaşam desteği ile desteklenmesi kişinin sağ kalması için en önemli girişimdir. Temel yaşam desteği sağlık çalışanlarının öğrenim hayatları süresince öğrenmeleri ve yaşama geçirmeleri için maketlerle planlı bir program doğrultusunda, tekrarlayan kurslar şeklinde planlanmalıdır (Kaan ve ark 2010). Araştırmamızda da TYD, planlı tekrarlayan eğitimle, maketler kullanılarak sağlık alanında çalışacak öğrencilere verildi.

Eğitimde çok sayıda etmen öğrenme sürecine etki eder. Özellikle yetişkinler bilgiye gereksinim duyduklarında daha çabuk öğrenirler (Rogers 1989). Araştırmamızdaki Sağlık Yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin TYD'ni mesleki eğitimde bir ihtiyaç olarak gördükleri tespit edildi ve meslek eğitimlerinin ilk günlerinde yüksek motivasyonla TYD eğitimini isteyerek aldıkları gözlemlendi.

Öğrencilerin eğitim öncesi puanlarına baktığımızda; hemşirelik bölümünün en düşük olduğunu, AYAY'ların ve Ebelik bölümünün yüksek puan aldıkları görüldü. Öğrencilerin henüz sağlık eğitimi almaya başlamamış olmaları, bu bilgiyi sağlık meslek lisesi mezunlarının önceki bilgi ve deneyimlerinden kaynaklandığı belirlendi.

Sağlık çalışanlarının beceri eğitiminde öğrenci öncelikle söz konusu becerinin neden, nasıl, niçin yapıldığı, ne zaman yapılmayacağı, kullanılacak maketlerin özellikleri gibi bilgileri öğrenmelidir. Öğrenciye beceri rol model olabilecek eğitici tarafından baştan sona yaptırılmalıdır. Eğitici planlı eğitiminde teorik bilgisini verdiği beceriyi uygularken öğrencinin uygun performans gösterebilmesi için gereken ayrıntıları aşama aşama anlatmalıdır (George, Doto 2001). Araştırmamızda her 9-10 kişilik grupta bir eğiticinin olması TYD bilgi puanlarını artırdığını ve uygulama becerisinin kalıcı

olmasına neden olduğu düşünüldü. Altı ay sonunda öğrencilerin kalıcı bilgilerinin ancak maket üzerinden TYD'ni uygulama ile olabileceği düşünüldü. Brião ve ark (2009) yaptıkları çalışmalarda sağlık çalışanlarının eğitimden sonra artan bilgi puanlarının altı ay sonrası yirmi-otuz puan arasında azaldığını belirtmektedir. Gass ve Curry (1983) hekim ve hemşireler üzerinde yapılan araştırmada da eğitim sonrası yapılan hataların azaldığı fakat 6 ay sonra yapılan ölçümlerde TYD uygulama hatalarında artma olduğu belirtilmiştir.

Bu çalışmalarda görüldüğü gibi eğitim sonrası ölçümlerde bilgi puanları düşerken bizim çalışmamızda farklı olarak puanlarda düşme görülmedi. Araştırmamızdaki puanlarda eğitimden 6 ay sonra düşme olmaması öğrencilerin mesleki eğitim almaya başlamanın getirdiği heyecanın, küçük gruplarda planlı eğitim yapmanın, özellikle üçüncü ay akran gruplarında yapılan tekrar eğitiminin etkili olduğu düşünüldü. Ek olarak sağlık çalışanlarının bilgileri kadar TYD becerilerinin de düzenli olarak değerlendirilmesi ve güncellenmesi de gerektiği tekrar ortaya çıktı (Madden, 2006).

Araştırmada ebelik bölümü öğrencilerinin 6 ay sonrası puan ortalaması eğitim sonrası puanından daha fazla olduğu belirlendi. Bunun muhtemel sebebi bu dönem öğrencilerin başka dersinde bu konunun tekrar edilmesinin, diğer bölümlerde edilmemesinin neden olduğu ve diğer bölümlerde ufak düşüşler yaşanırken ebelikte TYD bilgi puanının arttığı belirlendi. Araştırma planı dışında TYD yönelik ek bir ders daha alan öğrencilerde bilginin daha pekiştiği böylelikle belirlenmiş oldu.

Sonuç olarak; tüm sağlık çalışanlarının TYD bilgi ve uygulamalarına mesleğe adım atıkları eğitim yıllarında başlanması, kalıcı ve güncel bilgi ve uygulama becerilerinin devamlı olması, tekrarlı eğitimlerle birlikte bilgi-becerin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

American Heart Association (AHA) CPR Rehberi, 2010:
[http://www.heart.org/HEARTORG/CPRAndECC/CPR_UCM_001118_SubH
omePage.jsp?gclid=CLDDoKfnm6gCFci-zAodTwqGHQ](http://www.heart.org/HEARTORG/CPRAndECC/CPR_UCM_001118_SubHomePage.jsp?gclid=CLDDoKfnm6gCFci-zAodTwqGHQ)

Bradley P., Bligh J (1999). One year's experience with a clinical skills resource centre. Med Educ, 33:114-120.

Brião Rda C., De Souza E.N., De Castro R.A., Rabelo E.R. (2009). Cohort study to evaluate nursing team performance in a theoretical test after training in cardiopulmonary arrest. Rev Latino-am Enfermagem, 17(1):40-45.

Çelik G.O., Kıyan S., Tokem Y., Yıldırım Y., Dölek M., Akbınar C., Turaba F. (2009). İzmir'de çalışan acil servis hemşirelerinin eğitim gereksinimlerinin incelenmesi. Turk J Emerg Med., 9(2):59-64.

Ersoy G., Soysal S., Ünal H., Yenal S., Baruş N. Ü., Tırpan K., Türkmen S. (2003). Paramedik Öğrencilerinin CPR (Kardiyopulmoner Resüsitasyon) Bilgi Düzeylerinin ve Bunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Turk J Emerg Med., 3(1)özet.

European Resuscitation Council (ERC) CPR Rehberi, 2005: https://www.erc.edu/index.php/guidelines_download_2005/en/

George J.H., Doto F.X. (2001). A simple five step method for teaching clinical skills. Fam Med., 33(8): 577-578.

Hamilton R. (2005). Nurses' knowledge and skill retention following cardiopulmonary resuscitation training: a review of the literature. J Adv Nurs., 51(3):288-97.

Kaan M.N., Kurt İ., Gürsoy F. (2010). Üniversite Hastanesinde Temel Yaşam Desteği Ve Defibrilasyon Kursu Sonuçlarının Değerlendirilmesi. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2010; 11(3):1-7.

Madden C. (2006). Undergraduate nursing students acquisition and retention of CPR knowledge and skills. Nurs Educ Today; 26: 218-27.

Monsieurs K.G., De Regge M., Vogels C., Calle P.A. (2005). Improved basic life support performance by ward nurses using the CAREvent Public Access Resuscitator (PAR) in a simulated setting. Resuscitation., 67(1):45-50.

Preusch M.R., Bea F., Roggenbach J., Katus H.A., Jünger J., Nikendei C. (2010). Resuscitation Guidelines 2005: Does experienced nursing staff need training and how effective is it? Am J Emerg Med., 28(4):477-84.

Rogers, J. (1989). Adults learning (3rd ed.). Philadelphia, PA: Open University Press.

Şener S., Ersoy G., Öz Saraç M., Aksay E., Koyuncu N. (2006). The current status and factors affecting the level of knowledge regarding basic life support measured in resident physicians. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 20, 2,95 – 101.

Vaizoğlu S., Evcı E., Kapısız D., Özcan E., Soylu G., Ünal B., Ünlü N., Zu'by B., Güler Ç. (2003). İlköğretim öğrencilerinin temel ilkyardım bilgi düzeyinin değerlendirilmesinde soru tekniğinin etkisi, STED, 12,6,227-230.

